

АДДЗЕЛ АДУКАЦЫІ, СПОРТУ І ТУРЫЗМУ
НЯСВІЖСКАГА РАЙВЫКАНКАМА

Вучэбна-метадычны кабінет

ЗБОРНІК СЦЭНАРЫЯЎ ПАЗАКЛАСНЫХ МЕРАПРЫЕМСТВАЎ,
ПРЫМЕРКАВАНЫХ ДА МІЖНАРОДНАГА ДНЯ РОДНАЙ МОВЫ

Нясвіж 2017

Складальнікі: загадчык вучэбна-метадычнага кабінета Т.А.Вайтовіч,
метадысты вучэбна-метадычнага кабінета А.С.Гурко, М.М.Скварко.

У зборніку размешчаны сцэнарыі пазакласных мерапрыемстваў, прымеркаваных да Міжнароднага дня роднай мовы, распрацаваныя настаўнікамі беларускай мовы і літаратуры ўстаноў адукацыі раёна.

Дадзены дапаможнік прызначаны для выкарыстання настаўнікамі пры арганізацыі пазакласнай работы па беларускай мове і літаратуры.

ЗМЕСТ

Дылеўская В.В. Турнір знаўцаў роднай мовы “Мова родная – наша спадчына і завет”(8 – 11 клас).....	4
Варэнік В.Г. Мерапрыемства для вучняў 7-8 класаў “Любіце, ведайце і шануйце родную мову!”.....	13
Радаман Т.В. Мерапрыемства для вучняў 2-4 класаў “Гучная, звонкая матчына мова”.....	19
Гаціла І.У. Літаратурна-музычная кампазіцыя для вучняў 5-11 класаў “Беларус, роднай мовы сваёй не цурайся”.....	25
Сырыца Н.М. Фальклорнае свята “У беларускай хатцы”.....	31
Лясніцкая Т.А., Шкрабіна В.А. Літаратурны альманах “Мая Радзіма, мая мова...”	38
Бука М.В. Інтэлектуальная гульня “Гукі роднай мовы”	43

Спасылка на мультымедычны дадатак:

<https://drive.google.com/drive/folders/0BwhXmbXihHKhLUQ1cktlNnQ3LTA?usp=sharing>

Турнір знаўцаў роднай мовы “Мова родная – наша спадчына і заповіт”

*Дылеўская Вольга Вікенцьеўна,
настаўнік беларускай мовы і
літаратуры ДУА “Пагарэльцаўская
сярэдня школа”*

Мэта: фарміраванне маўленчай культуры вучняў

Задачы:

- стварыць умовы для актывізацыі пазнавальнай дзейнасці вучняў;
- садзейнічаць выхаванню грамадзянскасці, пачуцця патрыятызму;
- фарміраваць уменне працаваць у камандзе.

Абсталяванне: партрэты беларускіх пісьменнікаў, выстава кніг на беларускай мове, аўдыязапісы беларускіх песень, выказванні пісьменнікаў пра родную мову: “Любіце і шануйце, як святыню, роднае слова, з якімі вас літасцівы Бог на свет пусціў” (Ф.Скарына), “О матчына мова! Маленства вясна! Ніколі ніхто мне цябе не заменіць, Бо ты, як і маці, на свеце адна” (А.Бачыла), “Кожны народ мае хаця б адзін геніяльны творы, і гэты твор – мова” (А.Разанаў), “Незвычайнае характэра і зладжанасць чуецца нам у гучанні роднага слова” (А.Крывіцкі)

Ход мерапрыемства

Настаўнік: Адчыніце дзверы, людцы,
Адусюль хай далятае:
Словы родныя куюцца...
Кросны родныя снуюцца...
Песні родныя пяюцца...
Мова,
Мова
Нас вітае.

Вольга Куртаніч

З 2000 года ва ўсім свеце адзначаецца Міжнародны дзень роднай мовы. Сёння ў свеце налічваецца больш за 6 тысяч моў, палова з іх пад пагрозай знікнення. Дзеля захавання тых моў, што знікаюць, ЮНЕСКА і аб’явіла 21 лютага Днём роднай мовы.

Роднае слова – люстэрка культуры народа, яго духоўнае аблічча. Мова – наша спадчына, якую мы атрымліваем ад бацькоў і павінны перадаць наступным пакаленням. Хто хоць раз пачуў беларускую мову, не забудзе яе мяккасці і мілагучнасці, плаўнасці і напеўнасці, сціплай прыгажосці і самабытнасці. Яе характэра падкрэслівалі вялікія майстры слова (зварот да выказванняў пісьменнікаў).

Чытальнік 1.

Пагавары са мной на мове,

На нашай роднай, не чужой.
 Адчуеш ты – у кожным слове
 Душа яднаецца з душой.
 І сэрца сэрцу адкрывае
 Свае духоўныя сады –
 Там салаўіны хор спявае,
 Там смак крынічнае вады.
 Там рэха продкаў прамаўляе
 Малітвы светлыя здалёк,
 Нібыта нас благаслаўляе
 На добры шлях, на лёгкі крок.
 У словах тых – надзеі нашы
 І нашы мары пра жыццё.
 Калі мы з мовай –
 Нас не страшыць
 Ні гвалт, ні мор, ні забыццё.
 Пагавары са мной на мове,
 Забудзь на час пра “языкі”.
 Няхай гучаць у кожным слове
 І продкі нашы, і вякі!

Настаўнік: Аўтар гэтых задушэўных слоў – паэт Ігар Пракаповіч. У іх выказана бязмерная любоў да роднай мовы. Наша задача – берагчы мову, вывучаць, пашыраць сферу яе бытавання. А дасягаецца гэта штодзённым яе ўжываннем, чытаннем кніг на беларускай мове (зварот да выставы з выданнямі беларускіх аўтараў)

Сёння мы правядзём турнір, які выявіць лепшых знаўцаў беларускай мовы. Наш турнір мы прысвячаем Міжнароднаму дню роднай мовы. Гуляюць 2 каманды па 6 чалавек. Ацэньваць іх адказы будзе аўтарытэтнае журы. У зале прысутнічаюць вучні 5-11 класаў, для іх таксама падрыхтаваны заданні.

А мы пачынаем з прадстаўлення кожнай каманды (назва, капітан, дэвіз). Гэта прадстаўленне не ацэньваецца, але за арыгінальнасць можна атрымаць бонус – адзін бал.

Першы конкурс “Размінка”

1. Назавіце славы, у якіх 100 зычных (*стол, стог, стоп, стос*).
2. Чым канчаецца тыдзень? (*мяккім знакам*)
3. Ёсць у азёрах і рэках, а ў акіянах няма; ёсць у дрэвах і травах, а ў кветках няма? (*літары Р*).
4. Якую частку слова заўсёды знойдзеш у зямлі? (*корань*)
5. Якому слаўтаму друкару паставілі помнік у Нясвіжы? (*Сымону Буднаму*)
6. Каго з беларускіх пісьменнікаў называлі “мужыцкім адвакатам”?
7. Назавіце пятае лішняе: Нёман, Вілія, Прыпяць, Свіцязь, Сож (*Свіцязь – возера*).
8. У назвах якіх беларускіх гарадоў адна галосная літара? (*Клецк, Брэст, Шклоў, Слуцк, Пінск...*)
9. Які беларускі горад называецца так, як і летні месяц? (*Чэрвень*)

10. У якога беларускага пісьменніка псеўданімам з'яўляецца назва колеру?
(К. Чорны)

Другі конкурс “Перакладчыкі”

Настаўнік. Неабходна падабраць беларускія адпаведнікі да рускіх слоў і запісаць іх у табліцу (дадатак 1).

Пуговица, юбка, платье, рубашка, носки, шляпа, воротник, брюки, варежки, карман.

Адказы: гузік, спадніца, сукенка, кашуля, шкарпэтка, капялюш, штаны, рукавіцы, кішэня.

Гульцы запаўняюць табліцы і аддаюць членам журы. За правільна запісанае слова каманда атрымлівае 1 бал. За няправільна запісаныя словы здымаецца 0.25 бала.

Настаўнік. Паважаныя прысутныя, вы таксама можаце пабываць у ролі перакладчыкаў. Пакуль каманды працуюць, для вас я прапаную словы, каторыя называюць кветкі. Наколькі добра ведаеце вы, як называюцца кветкі па-беларуску (дадатак 2)?

Чытальнік 2.

Родная мова, цудоўная мова!
Ты нашых думак уток і аснова!
Матчын дарунак ад самай калыскі,
ты самацветаў яскравая нізка.
Кожны з іх барвы дзівосныя мае,
вечным агнём зіхаціць – не згае.
Ты мне заўсёды была дапамогай,
дзе б і якой ні хадзіў я дарогай.
Чую ў табе перазвоны крыніцы,
чую ў табе і раскат навальніцы,
чую павевы зялёнага бору,
водгулле працы на родным прасторы.
Кажнай драбнічкай ты варта пашаны,
кожнае слова вякамі стварана.
І на вякі яно жыць застаецца,
вечнае так, як народнае сэрца.

Уладзімір Дубоўка

Настаўнік. А зараз слова журы.

Трэці конкурс “Век жыві, век вучыся”

Настаўнік. Прыказка – часцінка народнай мудрасці. Яна, як узор на кашулі-вышыванцы, ажыўляе, расквечвае, узбагачае выказванне падтэкставымі намёкамі, ператварае інфармацыю ў самавыяўленне асобы. Прыказка трапна сцвярджае і дае ацэнку з’явы, падзеі. Прапаную ўспомніць вядомыя прыказкі. Я пачынаю выказванне, а каманды па чарзе завяршаюць выслоўе. За правільны адказ – 1 бал.

Розум не кулеш:	<i>у галаву не нальеш.</i>
Няма лепшай вадзіцы,	<i>як з роднай крыніцы.</i>
Хто не шануе чужога,	<i>той і свайго не мае.</i>

Пяты конкурс “Беларуская песня”

Настаўнік. Беларускі край вельмі песенны. Часам кажуць, што гэта сама зямля спявае, звініць песнямі. Шматлікія вершы нашых паэтаў паклалі на музыку беларускія кампазітары. А ці ведаеце вы беларускія песні? Праверым. Прапаную праслухаць музычны ўрывак (1-2 хвіліны) і сказаць, на чые словы была напісана песня (дадатак 5, запіс песень на дыску). Правільны адказ – 1 бал.

Шосты конкурс “Расшыфруй прыказку”

Настаўнік. Праверым, наколькі добра вы ведаеце беларускі алфавіт. Каб разгадаць зашыфраванае выказванне, трэба суаднесці лічбу і літару алфавіта. Хто не толькі правільна, але і хутка разгадае запіс – атрымае 1 бал.

21, 19, 33, 14, 21 17, 1, 25, 1, 20, 1, 12 – 18, 16, 5, 15, 1, 33 14, 16, 3, 1.

Адказ: Усяму пачатак – родная мова.

Настаўнік. Прапаную прысутным не сумаваць, а разгадаць рэбусы (дадатак 6).

Чытальнік 4.

Мова...

Родная мова

У марах, у песнях, у снах.

Мае ў ёй кожнае слова

Свой колер, і смак, і пах.

Зліваюцца гукі ў словы

І ў рэчышча роднай мовы,

Як рэкі ў мора, цякуць,

І думкі мае плывуць

На хвалях і дзён, і начэй

Да сэрцаў людскіх і вачэй.

А.Грачанікаў

Настаўнік. А зараз слова журы.

Сёмы конкурс “Музей народнага побыту”

Настаўнік. Прапаную наведаць віртуальны музей. На слайдах прэзентацыі прадстаўлены прадметы народнага побыту. Камандам па чарзе неабходна назваць гэтыя прадметы, даць ім азначэнне ці патлумачыць, для чаго яны ўжываюцца (дадатак на дыску).

Прадметы: кросны, куфар, прас, збан, серп, ручнік.

Кросны – хатні ткацкі станок.

Куфар – скрыня з векам на завесах і замком, якая служыць для захоўвання адзежы і інш.

Прас – прылада для адгладжвання бялізны і адзення.

Збан – высокая гліняная пасудзіна, выцягнутая і звужаная зверху, з ручкай.

Серп – ручная прылада ў выглядзе паўкруглага дробна назубленага нажы для жніва.

Ручнік – вузкая доўгая паласа кужэльнай (з лёну) ці баваўнянай тканіны, прызначаная для выцірання цела, посуду.

Чытальнік 5.

Табою, знаю, пагарджалі,
Табе знішчэннем пагражалі,
А ты – жыла, а ты – тварыла,
Ты свету геніяў дарыла,
О, маці мова! Тваё слова –
Паветра для душы жывой,
Заўсёды мне, сялянка-мова,
Такі гаючы гоман твой.
А ты сама – душа народа,
Яго краса, яго прырода:
Народ нікім не растаптаны,
Праз навальніцы, ураганы
Цябе, адвечную, пранёс.
Ты неахопная – як воля,
Ты неацэнная – як доля,
Ты неад’емная – як лёс.

Віктар Жуковіч

Настаўнік. Вы добра адказвалі на пытанні, удала падбіралі да рускіх слоў беларускія адпаведнікі, праявілі здагадку і кемліваць пры складанні фразеалагізмаў з частак, хутка расшыфравалі зашыфраваную прыказку, былі экскурсаводамі ў віртуальным музеі народнага побыту, атрымалі за правільныя адказы шмат балаў. А колькі, нам зараз раскажа журы, каторае аналізавала вашы адказы.

(Слова журы. Віншаванне пераможцаў.)

Настаўнік чытае ўрывак з верша Л.Дайнекі “Любіце мову”

Дрыжыць прастор нябёс грамовых,
У родны край ідзе вясна.
Я зноў пра мову, зноў пра мову—
Яна, як маці, у нас адна.
Каб белы свет не здаўся вузкім,
Каб годна жыць паміж людзей,
Любіце мову-беларуску,
Любіце з кожным днём мацней!
Яна – жыцця першааснова,
Яна – стагоддзяў зорны дым.
Калі забудзем, згубім мову,
Што скажам праўнукам сваім?

Шануйце, беларусы, родную мову! Размаўляйце на ёй не толькі ў Дзень роднай мовы – 21 лютага! Да новых сустрэч!

Другі конкурс “Перакладчыкі”. Каманда _____

Неабходна падабраць беларускія адпаведнікі да рускіх слоў.

Пуговица	
Юбка	
Платье	
Рубашка	
Носки	
Шляпа	
Воротник	
Брюки	
Варежки	
Карман	

Ромашка – рамонак
 Одуванчик – дзьмухавец
 Кувшинка – гарлачык
 Василёк – валошка
 Лилия – лілея
 Гвоздика – гваздзік
 Роза – ружа
 Шиповник – шыпшына
 Георгин – вяргіня
 Пион – півоня
 Сирень – бэз
 Жасмин – язмін
 Вереск – верас
 Чебрец – чабор
 Клевер – канюшына
 Подснежник – пралеска
 Бархатцы – аксаміткі
 Маргаритка – стакротка

Чацвёрты конкурс “Фразеалагізмы”. Каманда _____

Злучыце пры дапамозе стрэлак прапанаваныя часткі фразеалагізмаў:

намыліць	не вядзе
кітайская	з галавой
насіць	зямлі
і вухам	шыю
выдаць	рабое
абое	на руках
біць	грамата
пуп	лынды

1. Касматы, вусаты, есці пачынае – песенькі спявае. (*Кот*)
2. Ходзіць па двары, на нагах – купцюры, белае каменне нясе? (*Курыца*)
3. Вось вам бэль-нібыліца: у пяці чалавек – адна паясніца. (*Рука і пальцы*)
4. Пер'я наелася, у кашулю адзелася, спіць у ахвоту начная істота, ляжыць, дзе і ты, чатыры рукі і два жываты. (*Падушка*)
5. На той свет бяжыць – звініць, а адтуль вяртаецца – плача. (*Вядро з калодзежа*)
6. Што бяжыць без повада? (*Вада*)
7. Што нас корміць, а есці не просіць? (*Зямля*)
8. Каляровае карамысла цераз рэчку павісла. (*Вяселка*)
9. Не агонь, а пячэцца? (*Краніва*)
10. У кутку барада на кійку? (*Венік*)
11. Хто ні ідзе, усяк яму паклоніцца? (*Грыб, ягада*)
12. Прыйшла белая кабыліца, увесь свет пабудзіла. (*Раніца*)
13. Па небу каціцца катушка, ні звер, ні птушка, ні пясок, ні вада, а адгадаць – бяда? (*Сонца*).
14. Ішла Рася – расцяглася. Каб устала, дык і да неба дастала. (*Дарога*)
15. Гаршочак разумны, хоць і сем дзірак мае. (*Галава*)
16. У печы парыцца ў вопратцы, да стала ідзе распранутаю. (*Бульба*)
17. У жываце – лазня, у носе – рэшата, на галаве – пупок, адна рука, і тая на спіне. (*Чайнік*)
18. Паміж гуркамі, буракамі – каза з зяленымі рагамі. (*Цыбуля*)
19. Крутаста, вяртаста, на ёй адзежы за сто, хто распранае, той пражыве лет за сто. (*Капустка*).
20. Круглае, гарбатае, вакол махнатае, як прыйдзе бяда, пацячэ і вада. (*Вока*)

ДАДАТАК 5

1. Ніл Гілевіч. “Вы шуміце, бярозы...”
2. Рыгор Барадулін. “Трэба дома бываць часцей”
3. Максім Багдановіч. “Зорка Венера”
4. Аркадзь Куляшоў. “Бывай”
5. Алесь Ставер. “Жураўлі на Палессе ляцяць”
6. Якуб Колас. “Мой родны кут, як ты мне мілы...”
7. Максім Багдановіч. “Слуцкія ткачыхі”
8. Янка Купала. “Спадчына”

ДАДАТАК 6

Мерапрыемства для вучняў 7-8 класаў “Любіце, ведайце і шануйце родную мову!”

*Варэнік Вольга Генадзьеўна,
настаўнік беларускай мовы і
літаратуры ДУА “Сярэдняя школа
№ 1 г. Нясвіжа”*

Мэта: выхаванне ў вучняў нацыянальнай самасвядомасці праз асэнсаванне нацыянальных каштоўнасцей, выхаванне павагі да роднай мовы.

Задачы:

развіваць цікавасць навучэнцаў да вывучэння роднай мовы;
вызначаць і падтрымліваць творчы патэнцыял вучняў;
узбагачаць беларускамоўны слоўнікавы запас дзяцей;
выхоўваць у вучняў любоў і павагу да роднага беларускага слова.

Абсталяванне: мультымедычны праектар, відэаматэрыялы, прэзентацыйны матэрыял.

У віктарыне прымаюць удзел тры каманды па тры чалавекі ў кожнай.

Вядучая (можа быць настаўнік роднай мовы): Добры дзень! Я рада сёння вітаць усіх знаўцаў роднай мовы, што сабраліся ў зале.

(На фоне музыкі чытае верш)

Вы паслухайце родную мову:
Жаўруковаю песняй звiніць...
Колькі фарбаў, адценняў у слове!
Як п'явуча ліецца-гучыць!

Васількамі, рамонкамі шэпча
У квяцістых, раздольных лугах.
Гулкім рэхам гамоніць у зарэччы,
Салаўінаю трэллю ў гаях.

То шчымліва, журботна галосіць,
То вясёлкай над борам плыве.
Так у госці ласкава запрасіць,
Так бяседу гасцінна вядзе!

Хай іскрыцца пад сонцам вясеннім,
Спелым коласам нівы шуміць!
У карагодзе кружыць вясельным

Веру, мова мая – будзе жыць!
Мілагучная і ласкавая!
Не згубілася ў цемры вякоў.
Мой святы пасаг, мая спадчына –
Мова родная, мова бацькоў!

Вядучая: Гэтымі цудоўнымі радкамі пра родную мову беларускай паэтки Лідзіі Полазавай мы пачынаем нашу віктарыну. Веру ў тое, што ўдзел у нашым моўным спаборніцтве прымаюць тыя, хто шануе, любіць і ведае родную мову.

Давайце пазнаёмімся з імі.

(Прадстаўленне каманд і членаў журы)

1 тур “Конкурс капітанаў”

За 15 хвілін да пачатку гульні капітанам была дадзена тэма для выступлення. Напрыклад, “Авалодваючы мовай, мы вучымся думаць”. (Прыкладныя тэмы: “Свядомасць наша будзеца сродкамі мовы”, “Мова – адна з асноўных прымет нацыі”, “Мова – цвет духоўнага жыцця народа”).

Заданне 1.

Падрыхтаваць вуснае выказванне на прапанаваную тэму. Рэгламент выступлення – да 40 секунд.

(Журы ўлічвае змястоўнасць выступлення, паўнату раскрыцця тэмы, таксама ўлічваюцца маўленчыя памылкі і прытрымліванне рэгламенту. Максімальная колькасць балаў – 4).

Калі членамі журы падлічваюцца балы, удзельнікам і балельшчыкам прапануецца відэапаўза “Цудоўная беларуская мова” (мультымедыйны дадатак).

Абвешчаюцца вынікі. На слайдзе з’яўляецца інфармацыя аб колькасці балаў, атрыманых капітанамі для сваіх каманд.

Вядучая: Родная мова мае вялікае значэнне для кожнай нацыі, кожнага народа, бо няма народа без мовы, няма мовы без яе носьбіта. І мы, беларусы, не выключэнне. Нам у спадчыну засталася ўнікальная мова – жывая і мілагучная, песенная і паэтычная, старажытная і сучасная. Чалавек лічыцца высокаадукаваным, калі ён правільна выказвае свае думкі, будзе сказы, у словах правільна ставіць націск. Наступны тур нашай віктарыны так і называецца: “Гавары на роднай мове правільна”.

2 тур “Гавары на роднай мове правільна”

(Камандам раздаюцца заданні)

Заданне 2.

Паставіць націск у словах:

адзінаццаць, алфавіт, бульбяны, выпадак, грамадзянін, дачыста, дзеяч, дыспансер, загадзя, занятасць, ільняны, індустрыя, крапіва, маленькі, маркетынг, мрамур, мысленне, мышленне, названы, вусы, рубель, статуя, спіна, сівы, садавіна, кулінарыя, фартух, хрысціянін, цагляны, імя.

Адказ: адзінАццаць, алфавіт, бульбяны, вЫпадак, грамадзянін, дачыста, дзеяч, дыспансер, загадзя, занятасць, ільняны, індустрыя, крапіва, маленькі, маркетынг, мАрмур, мЫсленне, мышлЕнне, названы, вУсы, рубель, статуя, спіна, сівы, садавіна, кулінарыя, фартух, хрысціянін, цагляны, імЯ.

(На выкананне задання – 2 хвіліны. За кожны правільна вызначаны націск у слове – 0,2 бала. Максимальная колькасць балаў – 6. Выкананія заданні аддаюцца журы. Падлічваюцца балы. Улічваюцца правільнасць выканання задання і прытрымліванне рэгламенту. Калі час, затрачаны на выкананне задання, перабольшвае вызначаныя 2 хвіліны, налічваюцца штрафныя балы).

Пакуль падлічваюцца балы, вучням прапануецца паглядзець прэзентацыю “Прыгажосць беларускай мовы” (мультымедычны дадатак).

Абвешчаюцца вынікі. На слайдзе насупраць каманд запісваюцца атрыманыя балы. Аб’яўляецца агульная колькасць балаў пасля двух тураў.

Вядучая: Сёння мы зноў убачым і адчуем, наколькі багатая, прыгожая, мілагучная, мудрая і самабытная беларуская мова. Жыццё не стаіць на месцы. Змяняецца час, змяняецца і мова. Многія словы ўжо выйшлі з актыўнага ўжытку або замяніліся на іншыя. Перад удзельнікамі стаіць нялёгкая задача, бо ім трэба даць тлумачэнне прапанаваным у заданні словам.

Наступны тур так і называецца “Старажытная мова – сучаснай аснова”.

3 тур “Старажытная мова – сучаснай аснова”

(Камандам раздаюцца заданні. На выкананне задання – 1,5 хвіліны)

Заданне 3.

Выбраць правільны адказ. (За правільна выбраны адказ – 1 бал. Максимальная колькасць балаў – 3).

Пытанне 1: растлумачце значэнне слова “аліва”.

- а) алей;
- б) вечназялёнае дрэва (маслічная культура) або плод гэтага дрэва;
- в) змазачнае масла.

Пытанне 2: растлумачце значэнне слова “каласавік”.

- а) колас, выраслы на мяжы;
- б) ранні баравік, што вырас падчас каласавання жыта;
- в) час уборкі збожжавых культур.

Пытанне 3: растлумачце значэнне слова “пячыста”.

- а) пячная труба (комін);
- б) страва, прыгатаваная з вялікіх кавалкаў мяса;
- в) печыва (пячэнне), у цеста якога замест цукру дабаўляецца мёд.

Адказ: в,б,б

Калі членамі журы падлічваюцца балы, удзельнікам і балельшчыкам прапануецца нумар мастацкай самадзейнасці. Абвешчаюцца вынікі. На слайдзе насупраць каманд запісваюцца атрыманыя балы і агульная колькасць балаў пасля трох тураў.

Вядучая: Вельмі часта пры перакладзе з рускай мовы на беларускую ў вучняў узнікаюць пэўныя цяжкасці. А каб такіх цяжкасцей было найменш, неабходна часцей звяртацца да беларускага слова, чытаць на роднай мове, убагачаць свой слоўнік запас. Наступны тур называецца “З рускай – на беларускую”.

4 тур “З рускай – на беларускую”

(Камандам раздаюцца заданні. На выкананне заданне – 3 хвіліны)

Заданне 4.

Правільна перакладзіце сказы з рускай мовы на беларускую. (За правільна перакладзены сказ – 1 бал. Максімальная колькасць балаў – 4).

1. Будем ли мы стараться изучать свою культуру, свой язык?
2. Разве можно быть образованным человеком и не знать национального языка?
3. Человек, владеющий культурой речи, владеет нормами устного и письменного литературного языка.
4. Тот, кто пренебрежительно относится к родному языку, к родному народу, не заслуживает внимания и уважения.

Адказы:

1. Ці будзем мы старацца вывучаць сваю культуру, сваю мову?
2. Хіба можна быць адукаваным чалавекам і не ведаць нацыянальнай мовы?
3. Чалавек, які валодае культурай маўлення, валодае нормамі вуснай і пісьмовай літаратурнай мовы.
4. Той, хто грэбуе роднай мовай, родным народам (грэбліва ставіцца да роднай мовы, да роднага народа), не заслугоўвае ні ўвагі, ні павагі.

Калі ўдзельнікі выконваюць заданне, балельшчыкам прапануецца відэаматэрыял “Смак мовы” (3 хвіліны) (мультымедычны дадатак).

Пакуль журы падлічвае балы, удзельнікам і балельшчыкам прапануецца праслухаць верш пра родную мову, які прачытае падрыхтаваны вучань.

Родная мова

Кажуць, мова мая аджывае
Век свой ціхі: ёй знікнуць пара.
Для мяне яна вечна жывая,
Як раса, як сляза, як зара.
Гэта ластавак шчабятанне,
Звон світальны палескіх крыніц,
Сінь чабору, і барвы зарніц,

І буслінае клекатанне.
Калі ж хто загадае: “Не трэба!” –
Адрачэцца ад мовы народ, –
Папрашу я і сонца, і неба:
Мне не трэба ні славы, ні хлеба,
Асудзіце на безліч нягод.
Толькі месяцаў назвы пакіньце,
Назвы родныя роднай зямлі,
Пра якія з маленства ў блакіце
Бор шуміць і пяюць жураўлі:
Студзень – з казкамі снежных аблокаў,
Люты – шчодры на сіні мароз,
Сакавік – з сакатаннем і сокам
Непаўторных вясновых бяроз,
Красавік – час маланак і ліўняў,
Травень – з першым каханнем, сяўбой,
Чэрвень – з ягаднаю зарой,
Ліпень – з мёдам,
З пшаніцаю – жнівень,
Спелы яблычны верасень,
Светлы кастрычнік
У празрыстасці чыстай, крынічнай,
Лістапад – залаты лістапад,
Снежань – першы густы снегапад...
Ці плачу я, ці пяю,
Ці размаўляю з матуляю –
Песню сваю, мову сваю
Я да грудзей прытульваю.

Пімен Панчанка

Абвяшчаюцца вынікі. На слайдзе насупраць каманд запісваюцца атрыманыя ў чацвёртым туры балы і агульная колькасць балаў.

Вядучая: Пра нашу родную мову існуе нямала выказванняў і ў вершах, і ў прозе. Веру, што ўдзельнікі віктарыны добра ведаюць словы беларускіх пісьменнікаў аб роднай мове. А тыя выказванні, што найбольш спадабаліся, нават завучылі на памяць, бо наступны тур віктарыны называецца “Добрыя словы пра родную мову”.

5 тур “Добрыя словы пра родную мову”

(Ігракам прапануецца паглядзець слайд-шоу з выказваннямі беларускіх пісьменнікаў пра родную мову)

Заданне 5. Адкажыце, хто сказаў гэтыя добрыя словы пра родную мову? Назавіце аўтараў радкоў.

(У канвертах, якія прапануюцца камандам, цытаты пра мову, якія толькі што бачылі ігракі. Канвертаў столькі ж, колькі і слайдаў у паказанай прэзентацыі. Ігракі выбіраюць любы канверт. На выкананне задання – 30 секунд. Правільны адказ – 3 балы. Калі агучаны адказ каманды няправільны, то 2 балы можа зарабіць каманда-саперніца, якая першай дала правільны адказ).

«Мова – гэта вялікі народны скарб. Яго нельга не паважаць, як нельга не

п

а «Я – беларус, мая родная мова – беларуская». *Васіль Быкаў*

в «Ніякае багацце людзей не бывае даражэйшым за родную мову». *Якуб Колас*

а «Хто забыў сваіх продкаў – сябе губляе, хто забыў сваю мову – усё згубіў». *Уладзімір Караткевіч*

а «Сёння для нас важней за ўсё – мова, на першым плане павінна быць мова. Будзе мова – будзе нацыянальная свядомасць і будзе Беларусь. Не будзе мовы – не будзе Беларусі». *Ніл Гілевіч*

«Кожны народ мае хаця б адзін геніяльны твор, і гэты твор – мова». *Алесь Разанаў*

о «Яно добра, а нават і трэба знаць суседскую мову, але найперш трэба знаць сваю. Не пакідайце ж мовы нашай беларускай, каб не ўмёрлі». *Францішак Багушэвіч*

н «Ты, мой брат, каго зваць беларусам,

ы Роднай мовы сваёй не цурайся;

Як ні зрокся яе пад прымусам,

н Так і вольны цяпер не зракайся».

а *Алесь Гарун*

р Мова родная, мова дзядоў!

о Іншай мовы мы ў сэрцы не чуем.

д Мілагучнасцю любых нам слоў,

» Быццам музыкай, душы чаруем.

Ларыса Геніюш

Іван М Дала мне маці гэту мову,

Каб не нямым пайшоў у свет,

Дала мне маці гэту мову,

Як спадчыну і запавет.

Аляксей Пысін

«Мова – крыніца чалавечага жыцця». *Пімен Панчанка*

«Любіце і шануйце, як святыню, роднае слова, з якім вас літасцівы Бог на свет пусціў». *Францыск Скарына*

Журы абвяшчае вынікі апошняга тура і агульную колькасць балаў, набраных камандамі пасля пяці тураў віктарыны. Каманды ўзнагароджваюцца.

Вядучая: Нашы продкі – бацькі, дзяды і прадзеды – нямала зрабілі для таго, каб наша беларуская мова была прызнанай роўнай сярод іншых моў свету. Любіце, ведайце і шануйце мову свайго народа і ўмейце дасканала валодаць ёю.

Мерапрыемства для вучняў 2-4 класаў “Гучная, звонкая матчына мова”

Радаман Таццяна Віктараўна, настаўнік пачатковых класаў ДУА “Грыцкавіцкі навучальна-педагагічны комплекс дзіцячы сад – сярэдня школа”

Мэта: садзейнічаць фарміраванню моўнай культуры навучэнцаў.

Задачы: актуалізаваць веды пра мову, Беларусь; развіваць творчае мысленне, пазнавальны інтарэс, узбагачаць слоўнікавы запас; выхоўваць павагу і любоў да Беларусі і роднай мовы.

Абсталяванне: кніжная выстава “Квітней, родная мова”; мультымедыйная прэзентацыя; аўдыязапіс песні “Беларусы мы”.

Ход мерапрыемства

Гучыць песня “Беларусы мы” (муз. В. Шмата, сл. А. Жукава) (Слайд 1)

Вучань чытае верш Артура Вольскага “Радзіма”.

Радзіма ў нас – бязмежная,
Спякотная і снежная,
Радзіма ў нас цудоўная,
Багаццяў розных поўная.
Радзіма ў нас магутная
І ва ўсім свеце чутная. (Слайд 2)

1-шы вучань. Бедны той, хто не мае скарбаў вечных – скарбаў душы. Такі скарб, каторы ніхто і ніколі адабраць у нас не здолее, – гэта любоў да Бацькаўшчыны, да свайго народа, да роднай мовы.

2-гі вучань. Родная мова – душа народа. Душа без роднай мовы – гэта кветка без каранёў, гэта разбітая скрыпка, пусты дом... Родная мова чаруе душу, і душа рвецца да яе, бо яна – калыска душы, годнасць і імя народа. (Слайд 3-4)

3-ці вучань.

Дык дзякуй, мой любімы край,
Што і ў мяне ёсць спадчына –
Зялёны стогалосы гай
І гэта мова матчына.

4-ты вучань.

А гэта вандроўка праз сёлы,
Праз край мой шырокі, вясёлы,
Бясконцыя нівы, дубровы –
У маю беларускую мову.

Настаўнік. Добры дзень! Сёння мы сабраліся, каб зрабіць падарожжа па неабсяжнай Краіне Мовазнавіі, уладарка якой – Спадарыня Мова. У адрозненне ад многіх казачных герояў яна не хавае сваіх багаццяў ад людзей, а, наадварот, шчодро дорыць кожнаму, хто толькі захоча іх мець. (Слайд 5)

У класе сабраліся мовазнаўцы, якія ведаюць усе сакрэты мовы.

Настаўнік прадстаўляе тры каманды і журы.

Конкурс “Назаві адным словам” (Слайд 6)

Даць агульную назву прапанаваным словам. За правільны адказ – 1 бал.

Пчала, жук, чмель (насякомыя).

Званочак, рамонак, валошка (кветкі).

Верабей, ластаўка, сарока (птушкі).

Сукенка, спадніца, футра (адзенне).

Зяец, воўк, мядзведзь (звяры).

Чаравікі, боты, туфлі (абутак).

Конкурс “Складзі прыказку” (Слайд 7)

Кожная каманда атрымлівае канверт са словамі. За 2 хвіліны трэба скласці прыказку, прачытаць яе і растлумачыць сэнс. За поўны адказ – 2 балы.

Пры сонейку цёпла, а пры мамачцы добра.

Родная зямля мякчэйшая за чужую пярыну.

Найсмачнейшы хлеб ад сваёй працы.

Конкурс “Пагуляем у рыфмы: жывы – нежывы” (Слайд 8)

Кожнай камандзе прапанаваны словы, якія абазначаюць назвы жывых прадметаў, да іх трэба падабраць рыфму, каб атрымаўся нежывы прадмет. Напрыклад: рак – мак. За правільны адказ – 1 бал.

1. казуля –

2. вожык –

3. жабка –

4. кошка –

5. мышка –

6. ліска –

Адказы: кашуля, кошык, шапка, дошка, лыжка, міска.

Заданні для балельшчыкаў

Адгадайце загадкі.

З гушчару зялёнага,

Дзе мошкі і цень,

На скалы ўзабраўся прыгожы... (*алень*).

У ваду нырае смела,

Хатку ён будзе ўмела.

Пад вадой і на вадзе

Будаўніцтва ён вядзе. (*Бабёр*)

Ног няма, а хаджу.

Няма рота, а скажу:

Калі спаць, калі ўстаць,

Калі працу пачынаць. (*Гадзіннік*)

Даць агульную назву.

Сакавік, студзень, кастрычнік (назвы месяцаў).

Панядзелак, аўторак, серада (дні тыдня).

Лета, восень, зіма (поры года).

Ліпа, дуб, клён (дрэвы).

Агурок, фасоля, морква (агародніна).

Яблык, груша, сліва (садавіна).

Стол, шафа, ложак (мэбля).

Журы падводзіць вынікі праведзеных конкурсаў.

Конкурс “Скорагаворкі” (Слайд 9)

Кожная каманда атрымлівае канверт са скорагаворкай. Вучні вызначаюць прадстаўніка ад каманды, які будзе прагаворваць скорагаворку ўслых. Улічваецца хуткасць, выразнасць, дакладнасць. На падрыхтоўку адводзіцца 2 хвіліны.

За адказ без памылак – 5 балаў, пры нязначнай недакладнасці – 4 балы, калі прачытаў з памылкамі – 3 балы, збіўся – 2 балы, шмат памылак і недакладнасцей – 0 балаў.

Белы бусел баіў байку беламу зайку.

Жвавы вожык жыва жуку пашыў кажух.

Мілая мама мыла мылам малую Мілу.

Конкурс “Наадварот” (Слайд 10)

Падабраць словы з супрацьлеглым значэннем. За кожны правільны адказ – 1 бал.

Ранак, зіма, высока.

Мяккі, часта, шырокі.

Чысты, ідзе, цяжка.

Конкурс “Школьны дыктант” (Слайд 11)

На аркушы паперы каманды запісваюць адказы, перадаюць журы. За кожны правільна запісаны адказ – 1 бал.

“Люстэрка” вучня –

Прылада для пісьма –

Кніжка, дзе можна пісаць вучню –

Мэбля ў класе для вучняў –

Школьная сумка –

Чалавек, які дае веды дзецям –

Адказы: дзённік, ручка, сшытак, парта, партфель, настаўнік.

Загадкі для балельшычаў (Слайд 12)

Што можна бачыць з заплюшчанымі вачыма? (сон)

Што плавае без вады? (воблака)

Што ідзе без ног? (дождж)

Што гарыць без полымя? (сонца)

Хто стукае, грукае, а нідзе яго не відаць? (гром)
Якое імя расце ў жыце? (васілёк)

Выправіць памылкі.

“Малако дае карова”, –
Напісаў на кошцы Вова, (*дошцы*)
Закрычаў Рыгорка:
з неба ўпала горка!” (*зорка*)
Назбіралася народу.
Дзіва, поўны вулей лёду. (*мёду*)
Весела звініць збанок, (*званок*)
Кліча: “Дзеці, на ўрок!”
Не праедзем, дружа,
На дарозе ружа. (*лужа*)
Кажа Славiк Светцы:
“Цесна тыгру ў кветцы”. (*клетцы*)
Журы падводзіць вынікі праведзеных конкурсаў.

Конкурс “Наборшчыкі” (Слайд 13)

З прапанаваных літар скласці як мага больш слоў, запісаць на ліст паперы, перадаць журы. На падрыхтоўку адводзіцца 2 хвіліны. Каманда, у якой запісана большая колькасць слоў, атрымлівае 3 балы, астатнія – 2 балы. Дадатковы бал прысуджаецца той камандзе, якая складзе самае доўгае слова.

А, К, Т, Ы, Г, А, Р, М, А (граматыка)

Хвілінка-весьялінка для балельшчыкаў (Слайд 14)

У школе

“Якую вы ведаеце драпежную птушку?” – запытала дзяцей настаўніца. Руку падняла Каця: “Камар! Бо ён смокча чалавечую кроў”.

Апетыт

Захварэла наша Рыта,
І не стала апетыту.
Выпраўляе мяне мама:
– Ты схадзі, сыноч, у краму.
І купі для хворай Рыты
Кілаграмчык апетыту.

Конкурс “Метаграмы” (Слайд 15-18)

У зыходным слове замяніць адну літару, каб атрымалася іншае слова. За правільны адказ – 2 балы.

З “м” расту я на градзе.
З “р” я поўзаю ў вадзе.
(*Мак – рак*)
Калі на “д” – паверхі маю.

Калі на “л” – дзяўбу, ламаю.

(Дом – лом)

З “е” дружу з будаўнікамі.

З “а” купляй у хлебнай краме.

(Бетон – батон)

Белы ўзімку, шэры летам –

Вось табе мае прыкметы:

“з” на “с” змяніць патрэбна,

Каб прадуктам быць мне хлебным.

(Зайка – сайка)

У лесе з “б” мяне шукаеш

І з прыемнасцю зразаеш.

Калі “б” на “п” заменіш –

Сцеражыся: захварэш!

(Грыб – грып)

Я маю сцены і куты,

Усё жыццё служу табе.

Мне “о” на “ы” заменіш ты –

Тады шукай мяне ў трубе.

(Дом – дым)

Стралу сталёвую ўзняў ажно да неба.

А разам з “э” — для фільмаў ён патрэбны. *(Кран – экран)*

Бачыць ты прывык мяне цякучай,

“Н” устаў — і стану я балючай. *(Рака – ранка)*

Да ўзвышша зычную дадай –

Машыну ў “стойла” заганяй.

(Гара – гараж)

Конкурс “Дамашняе заданне” (Слайд 19)

Прачытаць на памяць верш пра Беларусь або беларускую мову, які падрыхтавалі дома. Улічваецца выразнасць, артыстызм, дакладнае веданне зместу. За добры адказ каманда атрымлівае 2 балы.

Журы падводзіць вынікі конкурсаў. Пераможцы ўзнагароджваюцца граматамі і прызамі.

Настаўнік. А цяпер, паважаныя ўдзельнікі, хачу падзякаваць вам за сённяшнюю гульню і выказаць спадзяванне, што наша спатканне дапамагло далучыцца да скарбніцы беларускай мовы і лепш зразумець яе прыгажосць і мілагучнасць. *(Слайд 20)*

- Ты адкуль бруішся,

Мова?..

- З сініх нёманскіх крыніц...

Па зямлі збіраю словы,

Нібы россыпы суніц.

Мілая, адзіная,

Нам, нашчадкам,
Дадзена
Любаю Радзімаю
Ад дзядоў і прадзедаў.
Хай вядзьмараць
Навальніцы,
Снегападаў касякі,
А табе вякі бруіцца –
А затым –
Яшчэ вякі!

**Літаратурна-музычная кампазіцыя для вучняў 5-11 класаў
“Беларус, роднай мовы сваёй не цурайся”**

*Гаціла Ірына Уладзіміраўна, настаўнік
беларускай мовы і літаратуры ДУА “Карцэвіцкая
сярэдняя школа”*

Мэта: абуджэнне цікавасці да беларускай мовы, выхаванне любові да роднага слова, гісторыі свайго народа, выпрацоўка ўменняў трымацца перад аўдыторыяй.

Абсталяванне: камп’ютар, мультымедычная ўстаноўка, кніжная выстава, выказванні беларускіх пісьменнікаў пра беларускую мову.

Гучыць музыка, мяняюцца слайды прэзентацыі. (Слайд 1,2)
Голас за сцэнай

Вучань 1. (Слайд 3)

Сто гадоў шукай другой красы,
А тым больш, што свет зусім не вузкі,
Ды калі ты не бязродны сын,
Гавары са мной па-беларуску.

Вучань 2. (Слайд 4)

Няма лепшага азначэння народа, чым мова. Калі ты нарадзіўся беларусам, калі жывеш на зямлі Беларусі, калі любіш сваю Радзіму, нельга не шанаваць родную мову. Менавіта яна злучае людзей у адзін народ.

На сцэну выходзяць вучні (Слайд 5)

Насця: Алёна, ты толькі глянь, хто да нас ідзе. Мікіта, прывітанне! Як справы? Ці надоўга да нас? (Слайд 6)

Алёна: Як там Нясвіж? На чым да нас прыехаў? Чаго ты маўчыш?

Мікіта: Фу, колхоз. Я не Мікіта, а Никита. Сёння воскресенье, решил приехать к бабушке. Приехал и вспомнил, что сочинение по белорусскому языку надо ещё написать. Да я не знаю, о чём писать. (Слайд 7)

Насця: Ой, ой. У мінулы раз ты быў лагаднейшы, прасцейшы.

Алёна: А зараз заганарыўся. Лічыш, што мы не заслугоўваем тваёй увагі. Пайшлі, Насця, няма тут з кім гаварыць.

Мікіта: Извините, пожалуйста. Может, мне можете написать сочинение?

Насця: Ну, добра. А якое сачыненне табе трэба напісаць?

Мікіта: Да учительница про язык и про наш белорусский народ попросила написать. А что про его можно написать? Нечего! И в интернете ничего не нашёл.

Алена: (з абурэннем) Як няма чаго?

Насця: Не спрачайся з ім. Давай лепш яго пераканам у адваротным.

Алена: Ой, ды ты ж з дарогі. Мабыць, есці хочаш. Пабеглі да цёткі Мані. Яна такія смачныя аладкі пячэ. (Слайд 8)

Насця: Мы ўсім сваёй гасціннасцю вядомы
Надзейныя сябры і дружбакі!
І госць, і падарожны ў нас, як дома,
А злым – і травы колюцца ў бакі.

Алена: То пайшлі.

Насця: Цётка Маня, мы да вас.

Цётка Маня: Праходзьце, дзеткі. Зараз на стол прынясу, пачастуецца. (Слайд 9).
(*Прыслухоўваецца, падыходзіць да тэлевізара*). Ой, дзеткі, паслухайце, пра нашу
беларускую кухню гавораць. (*Мяняюцца слайды прэзентацыі, вучань чытае
адступленне пятае “Кулінарнае” з рамана Н. Гілевіча “Родныя дзеці”*). (Слайд 10).
(*Уваходзіць вучаніца*)

Цётка Маня: Частуйцеся, дзеткі. Дзякуй, што зайшлі. А ці спадабаўся вам верш, які
гучаў па тэлевізары.

Насця: Ну і смачны верш! Мікіта, а табе спадабаўся гэты верш? (Слайд 11).

Мікіта: Так. Я і не ведаў, што ў беларусаў столькі многа смачных страў.

Алена: Я бачу, што вы, цётка Маня, зноў новы ручнік вышылі. (Слайд 12)

Цётка Маня: З маладосці люблю гэтую справу. У наш час хлопцы выбіралі сабе
нявест па працавітасці, асабліва па ўменні прасці і вышываць ручнікі.

Мікіта: Якія прыгожыя вашы ручнікі. Аж вачэй не адарваць.

Цётка Маня: У кожным ручніку захаваны крышталік маёй душы. Вышыць ручнік –
праца нялёгкая. Нездарма ж у нас, беларусаў, шмат прыказак і прымавак аб працы.

Насця: Я, я ведаю. Напрыклад, дзе няма ахвоты – там няма работы. Або такая: зямлю
грэе сонца, а чалавека – праца.

Алена: А вось мая прыказка: дзе гультай ходзіць, там зямля не родзіць.

Цётка Маня: А мая прыказка пра ўзаемадапамогу: хто адзін аднаму дапамагае, той у
працы перамагае.

Мікіта: А мне бабуля заўсёды гаворыць так: як папрацуеш, так і пад’ясі.

Песня “Ох, і сеяла Ульяніца лянок” (Слайд 13,14)

Насця: Дзякуй, цётка Маня, мы ўжо пойдзем. Нам яшчэ ў клуб на рэпетыцыю трэба.
(*Выходзяць*).

Алена: Ну як, спадабалася табе ў цёткі Мані?

Мікіта: Вельмі. Дзякуй, дзяўчаткі, пачатак сачынення ёсць. Вось ужо колькі напісаў!

Насця: Хадзем у клуб. Сёння там свята будзе. Міжнародны дзень роднай мовы
адзначаецца. Вось там табе ўжо напэўна матэрыялу хопіць. (Слайд 15)

Песня “Беларусь”

Голас за сцэнай (Слайд 16)

Зямля маіх продкаў адзіная тая,
Дзе матчына песня, як жыта, святая
Песня, што ў свеце найсамая ціхая
Як сэрца ў грудзях, што ўсхваляна цікае

Алена: Вось наш клуб. Паглядзі, усё па-беларуску напісана.

Насця: Скажы, Мікіта, калі людзі спяваюць? (Слайд 17)

Мікіта: Ды па розных прычынах: калі весела, як сумна на сэрцы, калі радасць б’е праз край.

Алена: А я раскажу вам адну гісторыю.

Ці то полем, ці то лесам ішлі тры падарожнікі. Ішлі яны тры дні і тры ночы, ды яшчэ паўдня. Прытаміліся, прыселі. Раптам чуюць – спявае нехта. Прыслушаўся першы:

- Відаць, жаваранак.
- Не, кажа другі, – гэта лес шуміць.
- А трэці прыпаў вухам да зямлі і прашаптаў:
- Ды гэта ж зямля тут такая. Спявае.

Насця: Чаму ж не спяваць, калі свеціць сонейка і жыць добра? Калі душа спявае і на волю просіцца? А што рухае людзьмі, калі ім далёка за семдзясят?

Мікіта: Гэта ты пра каго гаворыш? *(Слайд 18)*

Насця: Жывуць у Малеве ў вёсцы старэнькія бабулі

Яны па пагалосцы шмат бачылі і чулі.

Зірне на вас каторая – яна ж сама гісторыя!

Іх не хвалюе мода, іх не кранае час,

Як са старога фота яны глядзяць на нас.

Каля адной расце садок,

Каля другой – сівы дзядок!

Загадкавая тайна стаіць на дне вачэй,

А мова, як Уша, ліецца і цячэ.

Аленка: Я здагадалася. Гэта ты гаворыш пра ўдзельніц Малёўскага фальклорнага гурта. Дарэчы, паглядзі, вось яны на сцэне.

Песня “Сарочка”

Насця: Мы можам цвёрда сказаць, што гэтыя людзі пакінулі свой адметны і яскравы след на нашай зямлі, у раёне і нават у вобласці. Гэта іх песні, якія спявалі некалі іх бабулі, спяваюць і цяпер. І, спадзяюся, што будуць спяваць і праз дзясяткі гадоў.
(Слайд 19)

Мікіта: Ну, дзяўчаткі, дзякуй вам. Сачыненне пра мову атрымаецца цікавае.

Алена: Ага, дзякуй. Мог бы і цукеркамі пачаставаць.

Насця: Ды не абы-якімі, шакаладнымі.

Мікіта: Што тыя цукеркі! Я вас пачастую бабулінымі печывамі, прысмакамі. З кампотам салодкім... Зараз патэлефаную ёй, папрашу, каб напякла.

Алена: Ды пачакай трохі, давай канцэрт паслухаем.

Голас за сцэнай

Кажуць, мова мая аджывае

Век свой ціхі:

Ёй знікнуць пара...

Для мяне ж яна вечна жывая,

Як раса, як сляза, як зара.

(Слайд 20)

Ад Скарыны ў спадчыну
Першых кніжак святло.
Мова выжыла матчына
Ліхадзеем назло.

Насця: Мікіта, а ці заўважыў ты, што пачаў размаўляць па-беларуску?

Мікіта: Ды і сапраўды. Якая прыгожая наша родная мова! Пяшчотная і спеўная, мілагучная і мяккая.

Алена: А ты “колхоз, колхоз...”

Мікіта: Прабачце, дзяўчаткі.

Насця: Ведаеце, яшчэ некалі Францыск Скарына, першадрукар і асветнік, пакінуў нам заповіт: “Усякае слова, Богам натхнёнае, карысна! Яно вучыць, выпраўляе нас і карае”.

Алена: Ды ціха вы, паглядзіце, вунь сам Францыск Скарына праз стагоддзі да нас ідзе.

Міні-пастаноўка “Францыск Скарына”

Дзеючыя асобы:

Францыск Скарына

Вучань

Вучаніца

Францыск Скарына.

Марыў калісьці я – Францыск Скарына –
Ціснучы кнігі на мове бацькоў
Роднаму люду ў роднай краіне
Зрабіць даступнай мудрасць вякоў.

Каб наш народ да святла кіраваўся,
Жыў на Радзіме і гора не знаў,
А на Нясвіжчыне Будны Сымоне
Справу святую маю прадаўжаў.

Сёння ж прыйшоў і пабачыць хачу я
Ці ж мая справа між вас тут жыве.
Як кожны з вас маю кніжку шануе,
Сонечны промень ці далей нясе?

Вучань.

Не сумнявайся, шаноўны асветнік,
Кніга для нас – найсвятое ў жыцці.
Кнігу заўсёды з сабою нясем.

Вучаніца.

Верна яна нам служыць заўсёды,
З ёю мы з першага класа ідзем.

Вучань.

Вось паглядзі, колькі кніжак Сяргейка
Сёння ў партфелік свой намасціў.

Вучаніца.

Вось паглядзі, як старанна Андрэйка
Іх зберагае, усе аблажыў.

Вучань.

Вось паглядзі, колькі наш старшакласнік
Кніжак набраў, дадатковых купіў.
І быць не можа, як усе прачытае,
Каб у ВНУ не паступіў.

Францыск Скарына.

Як жа ўсцешаны, мілыя дзеці,
З кнігаю вы па жыцці ідзяце.
О, будуць жыць беларусы на свеце,
Калі навукі вы сцяг несяце!

Насця: Як прыгожа сказаў Францыск Скарына. Аж да сэрца дайшло. Так і хочацца сказаць: *(Слайд 21)*

Я параўнаю з дзівасілам
Зямлю, што дадзена мне ў спадчыну,
Дзе па вясне дужэюць крылы,
Вяртае вырай мова матчына.

Алена: Магчыма, тым і ганаруся,
Што з нашай глебы прарасло
І сонца вечнай Беларусі,
І мовы вечнае святло.

(Слайд 21)

Мікіта: Я – беларус, я нарадзіўся
На гэтай казачнай зямлі,
Дзе між лясоў і пушчаў дзікіх
Адвеку прашчурны жылі.

(Слайд 23)

Я – беларус, я ганаруся,
Што маю гэтак імя:
Аб добрай славе Беларусі
У свеце знаюць нездарма.

(Слайд 24)

Я – беларус – і я шчаслівы,
Што маці мову мне дала,

Што родных песень пералівы
І зблізку чую, і здаля.

Песня “Белая Русь” (Слайд 25)

Насця: Ну як, хопіць табе матэрыялу?

Мікіта: Ды тут не толькі на сачыненне – тут кнігу напісаць можна! А якая ўсё ж прыгожая мова беларуская!

Алена: Ну і чаго ты чакаеш? Бярыся за працу!

Мікіта: Падсілкавацца трэба! Я зараз! Толькі збегаю да бабулі, набяру сухароў!
(Слайд 26)

Насця: Можаш і нас пачаставаць.

Мікіта: Абавязкова! Пачастую! Усіх пачастую! (*набег*)

Алена: Ну і дзівак! Так спяшаўся, што нават ручку згубіў!

Насця: Але ж і пераканалі мы яго! Атрымалася ўсё на выдатна!

Алена: Насця, глядзі, цэлы кошык прысмакаў Мікіта нясе. (Слайд 27)

Мікіта: І не толькі прысмакаў. А вось паслухайце 10 заповедзяў пра беларускую мову.

Мову родную беражы,
Мовай роднай даражы,
Мову родную шануй,
Мовай роднай не гандлюй.

(Слайд 28)

Мову родную любі,
Мову ў сэрцы не губі,
Мовы роднай не кідай,
Мову дзецям перадай.
Мову не аддай на здзек,
Толькі з ёй жыць маеш век.

(Слайд 29)

Фінальная песня “Люблю цябе, Белая Русь”

Фальклорнае свята “У беларускай хатцы”

*Сырыца Наталля Мікалаеўна,
настаўнік беларускай мовы і
літаратуры ДУА “Сноўская сярэдняя
школа”*

Мэты: стварыць умовы для паглыблення ведаў вучняў пра вусную народную творчасць, развіваць творчыя зольнасці вучняў, абуджаць цікавасць да вуснай народнай творчасці, садзейнічаць фарміраванню пачуцця нацыянальнай годнасці і самапавагі.

Ход мерапрыемства

Сцэна аформлена ў выглядзе беларускай вясковай хаты 50 – 60-х гадоў 20 стагоддзя. Стол засланы дамацканым абрусам і ўстаўлены розным гліняным і драўляным посудам. На ручніку ляжыць бохан хлеба. Над сталом прымацаваны абраз, упрыгожаны ручніком. Каля стала шырокія лавы. У глыбіні сцэны стаіць куфэрак.

Ціха гучыць мелодыя беларускай народнай песні “Чаму ж нам не пець...”

З-за кулісаў выбягаюць 3 скамарохі.

Першы скамарох.

Гэй, вясёлы наш народ!

Станавіся ў карагод!

Другі скамарох.

Шаноўныя дарослыя й вясёлыя рабяты,

Прыходзьце да нас у “Беларускую хатку”!

Трэці скамарох.

Каб у будучым вочы

Не выеў вам сорам,

Сустрэцца мы вас

Запрашаем з фальклорам!

Першы скамарох.

Народ наш багатую

Спадчыну мае.

Сваім ганарыцца

Павінны мы краем!

Другі скамарох.

Ах, колькі дзівосаў

У творах фальклорных!

У легендах, паданнях

І казках народных.

Трэці скамарох.

А досціпу колькі

У мудрай загадцы!

І гэта ўсё ў нас –

У “Беларускай хатцы”!

Усе разам.

Дзверы адчыняюцца –
Свята пачынаецца.

Уваходзяць Гаспадар і Гаспадыня. Гаспадыня пачынае прыбіраць у хаце і напявае беларускую народную песню “Ах вы, столікі мае...”

Ах вы, столікі мае,
Вы цясовыя мае,
Чаго жа вы стаіце
Не засланы ў мяне?
Ой вы, кубачкі мае,
Пазлачоныя мае,
Чаго ж вы стаіце
Не наліты ў мяне?
Ах вы, госцікі мае,
Ах вы, любыя мае,
Чаго ж вы седзіце
Не вясёлы ў мяне?

Стук у дзверы. На парозе з’яўляюцца казачныя героі.

Першы.

Добры вечар таму,
Хто ў гэтым даму!
Мы ішлі, ішлі цёмнымі барамі, зялёнымі лугамі.
Доўга шукалі гэту хату,
Каб трапіць да вас
На фальклорнае свята.

Другі.

Дарога няблізкаю наша была,
Ішлі пехатой ад сяла да сяла.

Трэці.

Адолець змаглі мы варожыя сілы,
Так цяжка было,
Што аж свет стаў нямілы.

Чацвёрты.

І сваркі між намі былі,
А потым сябрамі зноў сталі.

Пяты.

Ды вось непрыемнасць:
Хто з казкі якой, пазабывалі!

Гаспадар.

Рабяткі! Я шчыра прашу вашай ласкі:
Давайце мы вернем герояў
У іхнія казкі!

Гаспадыня.

Так, так! Пра сябе хай яны вам раскажуць,
Вузельчыкі памяці вашай развяжуць.

Першы герой.

Я вельмі маленькі ў бацькоў урадзіўся,
Але, як мог, пра іх клапаціўся.
Аднойчы павёз бацьку ў лапці абед
І поле ўзараць захацеў тут як след.
Аж пан мяне ўбачыў і вельмі здзівіўся.
– Прадай ды прадай, – як смала прычапіўся.
Ад пана я ўцёк, ваўка абхітрыў.
Яго качаргою мой бацька забіў,
Шкуру злупіў і футра пашыў.
А маці засмажыла нам гуся,
Тут і казка ўся.
(“Сыноч з кулачок”)

Другі герой.

Жыў-быў адзін мужык, быў у яго саламяны язык.
Меў ён дачку і двух сыноў,
Іх Змей паганы пазбавіў галоў,
Бо за сястру прыйшлі заступіцца
(Жонкай сваёй Змей зрабіў іх сястрыцу).
Плачуць бацькі, сваіх дзетак шкадуюць.
Адны ўжо, старэнькія, дома сумуюць.
Маці пайшла па вадку і прысела ў знямозе.
Бачыць: коціцца зернетка к ёй па дарозе.
З’ела яго, вядро падхапіла,
А ў хуткім часе й мяне нарадзіла.
Рос я хутка, не па гадах,
Быццам цеста пшанічнае на дражджах.
Хутка ў такую сілу ўвабраўся,
Што са Змеем паганым біцца сабраўся.
Усё атрымалася: Змея адолеў,
Сястру і братаў вярнуць бацькам здолеў.
(“Пакацігарошак”)

Трэці герой.

Было ў майго бацькі тры сыны,
Два разумныя, а я дык – дурны.
Умелі браты мае добра іграць,
А я мог толькі лучынкi стругаць.
З золата яблыкі ў садзе раслі,
Мы сцераглі іх, як толькі маглі.
Раптам панадзіўся злодзей у сад,
З нас кожны злавіць яго быў бы рад.

Ды толькі браты мае спаць любілі,
З-за гэтага злодзея і ўпусцілі.
А я ўсю ноч лучынкі стругаў
І песні пад нос сабе мармытаў.
На досвітку нешта здалёк зашумела.
Аж бачу: птушка ляціць да яблыні смела.
За хвост ухапіў, аж яна –уцякаць!
І толькі тры пёркі ў руках гараць.
А што далей было, мне цяжка ўзгадаць.
Аб гэтым у вас, рабяты, хачу я спытаць.
(Іван, “Залаты птах”)

Чацвёрты герой.

Я ў цёмным лесе нарадзіўся,
Мядзведзь магутны бацькам быў.
Але йшоў час, я занудзіўся
І ў белы свет свой шлях адкрыў.
Дуб-Дубавік і Гара-Гаравік
Мне спадарожнікамі сталі.
Мы з імі лютага Кашчэя напаткалі
І разам смерць яго шукалі.
Але, калі хвіліна цяжкая настала,
Бяда мяне ў дарозе напаткала,
Яны забыліся пра дабрыню маю
І гінуць кінулі ў чужым краю.
Хто ж мне памог, скажыце вы, сябры?
(“Івашка – мядзведжае вушка”)

Пяты герой.

Ледзь толькі першы промень сонца засвяціўся,
Я ў гэты светлы час і нарадзіўся.
Браты мае з’явіліся на свет раней,
Увечары і ў поўнач, калі вакол было цямней.
Відаць, пагэтаму адзін быў па натуры злосны,
Другі ж нялюдскі і зайздросны.
І здарылася ў цара ў той час бяда:
Прапалі тры яго дачкі-красуні.
Калі пра гэта мы прачулі,
То вырашылі іх ісці шукаць,
Каб сябе ў справе паказаць
І заадно царэўну і паўцарства атрымаць.
З Кашчэем нам “пашчасціла” сустрэцца,
Я нават бараду яго ў пень заклініў.
Але які ўсё ж спрытны быў дзядок:
Узяў ад нас ён ды ўцёк!
А што было далей?

Раскажаце вы самі. А ну, давай смялей!
("Іван Світаннік")

Гаспадыня.

Героі нашы змогуць з вашай ласкі
Вярнуцца смела ў свае казкі.

Гаспадар.

Канечне, у казцы ўсё бывае,
Ды толькі добраму
Яна нас навучае.

Разам.

Каб у свеце былі
Міласэрнасць і ласка,
Хай вечна жыве
Беларуская казка!

Гаспадыня.

А зараз, сябры, вас
Куфэрак чароўны чакае.
Тое, што там унутры,
Кожны з тых атрымае,
Хто нашы загадкі
Хутчэй адгадае.

1. Жыў-быў капітан, сем душ пракармляў. Прышлося яму ўміраць, ніхто не
бярэцца хаваць. Выкінулі за вугал, і сабакі не ядуць (гаршчок).

2. Удзень, як абруч, уночы, як вуж: хто гэту загадку адгадае, той будзе мой
муж (папружка).

3. Не разыначка я – мяне ж усе смакуюць, не дзяўчыначка я – мяне ж усе
цалуюць (лыжка).

4. Маленькая сабачка, на носе балячка (запалка).

5. Чым больш я вярчуся, тым больш таўсцею (верацяно)

6. Крыж на крыжы; хто ведае – не кажы (клубок).

7. Бабка-крываножка па золаце скача (качарга).

Гаспадар.

Вось і ўсе загадкі адгадалі,
Падарункі атрымалі.
А зараз самы час нам паспяваць
Ды трохі ногі паразмяць.

Гучыць беларуская народная песня "А Мікіта жыта носіць..." Дзеці танцуюць.

А Мікіта жыта носіць,
Мікіціха дзяжу месіць.

Мікіта, Мікіта,
Клінам шуба сашыта.

А Мікіта кучу веіць,
Мікіціха муку сеіць.

Мікіта, Мікіта,

Клінам шуба сашыта.
А Мікіта дровы сячэць,
Мікіціха есці нясець.
Мікіта, Мікіта,
Клінам шуба сашыта.

Гаспадар.

Вось скакалі дык скакалі,
Ледзьве боты не стапталі.

Гаспадыня.

Прыйшоў час прысесці
Ды смачна выпіць і з'есці.
Бо беларуская хата заўсёды была
На прысмакі багата.

Гаспадар.

Вы зараз зможаце
іх паспытаць,
Пасля паспрабуйце
іх назвы ўзгадаць.

Гаспадыня.

Смачна? Паспыталі?
А што за стравы,
Вы ўгадалі?

Страва 1. Рэдкая мучная страва з мясам, каўбасой і рознымі прыправамі.
(Верашчака)

Страва 2. Негусты аўсяны кісель. (Жур)

Страва 3. Страва з мучнога цеста або дранай бульбы ў выглядзе галушак,
звараных у супе, малацэ, вадзе. (Клёцкі)

Гаспадар.

Народ наш багаты
На трапнае слова.
Безліч дасціпных выслоўяў
Захоўвае родная мова.
Прыказкі й прымаўкі –
Мудрасць людская.
І зараз мы з вамі
У гульні пагуляем.
Пачатак я прыказкі
Вам прапаную,
Ад вас жа чакаю
Частку другую.

1. Няма смачнейшай вадзіцы, ... (як з роднай крыніцы).

2. Моцны статак чарадою, ... (а людзі грамадою).

3. Без дзяцей ціха, ... (ды на старасці ліха).

4. Пытае старасць, ... (што прыгатавала маладосць).

5. Хто чужога не шкадуе, ... (той свайго не мае).
6. Не плюй у крыніцу, ... (прыйдзеш па вадзіцу).
7. Не гадуючы малога, ... (не будзеш мець вялікага).
8. Хто бацьку і маці зневажае, ... (той дабра не знае).

Гаспадыня.

Вось як яно! Сказана даўно,
А быццам вось зараз адно.
Нездарма гавораць: “Старая пасловіца
Вавекі не зломіцца”.
Нішто бяследна не мінае,
Без “учора” “сёння” не бывае.
Мінуўшчыну нашу слова адродзіць.
Фальклор – гэта мост,
Па якім да нас гісторыя прыходзіць.

Гаспадар.

І пройдуць гады за гадамі,
Стануць ужо дзеці сівымі дзядамі.
А творчасць народная будзе усё жыць,
Скарбонкаю мудрасці нам усім служыць.

*На сцэну выходзяць усе удзельнікі свята. Зноў гучыць мелодыя беларускай
народнай песні “Чаму нам не пець...”*

Чаму ж нам не пець,
Чаму ж не гудзець,
Калі ў “Беларускай хатачцы”
Парадак ідзець?
Чаго ж нам тужыць,
Чаго слёзы ліць,
Калі ў Беларусі
Добра людзям жыць?
Будзем мы спяваць,
Будзем танцаваць,
Нашую краіну
Ў свеце праслаўляць.

Літаратурны альманах “Мая Радзіма, мая мова...”

*Лясніцкая Таццяна Аляксандраўна,
настаўнік беларускай мовы і літаратуры
ДУА “Нясвіжская гімназія”*

*Шкрабіна Валянціна Анатольеўна,
настаўнік беларускай мовы і літаратуры
ДУА “Нясвіжская гімназія”*

Мэта: выхаванне ў вучняў нацыянальнай самасвядомасці праз асэнсаванне нацыянальных каштоўнасцей, традыцый, творчай і сацыяльнай самарэалізацыі кожнага вучня.

Задачы:

пазнаёміць з творчасцю пачынаючага літаратара Нясвіжа З.М.Кулік;
развіваць цікавасць да вывучэння роднай мовы;
выхоўваць любоў да мастацкага слова, пачуццё ўзаемадапамогі і ўзаемапавагі,
а таксама павагі да суседніх народаў і іх моў.

Абсталяванне: мультымедычная ўстаноўка, аўдыя- і відэазапісы, прэзентацыя, нацыянальныя касцюмы, “смакі роднай мовы”.

Форма правядзення: літаратурны альманах

Удзельнікі: вучні 9-11 класаў

Ход мерапрыемства

Прагляд відэароліка “Беларусь. Звыш за чаканне”

Вядучыя ў нацыянальных касцюмах

Вядучы 1. Добры дзень, шануюнае спадарства! Мы жывём у цудоўнай краіне – Беларусі. Тут сапраўды людзі светлыя, добрыя і незвычайныя. Родны край, родная зямля, родная мова... Якія дрыготкія пачуцці напаўняюць душу пры адным толькі ўспаміне аб іх! Гэта тое невычэрпнае багацце, якое перадаецца нам ад прадзедаў. Любоў да сваёй Радзімы, народа пачынаецца з любові да роднай мовы.

Вядучы 2. Мова яднае нас у народ, які носіць прыгожае імя – беларусы. Пра мову беларусы шануюна і ласкава гавораць «родная мова», «матчына мова», «мова бацькоў і дзядоў».

Вядучы 1. Сёння ў свеце шмат цудоўных моў. Адны з іх вабяць сваёй прыгажосцю і непаўторнасцю, другія – мілагучнасцю. Але ў кожнага чалавека ёсць толькі адна родная мова. Менавіта на гэтай мове ён размаўляе з роднымі, сябрамі, знаёмымі.

Вядучы 2. Кожны народ 21 лютага адзначае Дзень роднай мовы. Дзень роднай мовы асаблівы для кожнай нацыі, кожнага народа, бо няма народа без мовы, няма мовы без яго носбіта.

Вядучы 1. І ў сённяшні такі святочны дзень мы запрашаем вас у госці. Першая старонка нашага літаратурнага альманаха “Медыязбука” прысвечана роднай мове.

Аўтар правільнага адказу атрымлівае “смак роднай мовы”, хто пераможа, той будзе мець права задаць пытанне нашай госці.

Прэзентацыя “Медыязбука” (мультымедыйны дадатак).

Правільныя адказы: А – арнамент, Б – бяроза, В – ваўкалак, Г – герой, Д – дранікі, Е – елка, Ё – ёлупень, Ж – жніво, З – зэдлік, І – Іван, К – кавун, Л – люстэрка, М – Месяц, Н – намітка, О – Орша, П – панчохі, Р – радыус, С – сметніца, Т – Тураў, У – ураджай, Ф – фрэска, Х – хлеб, Ц – цікавасць, Ч – чарот, Ш – шпалеры, Ы – Брыль, Э – эліпс, Ю – Юпітэр, Я – ягня.

Вызначаецца пераможца

Музычны нумар (песня “Тры чарапахі”).

Вядучы 1. Што такое мова? Зразумела, кожны адкажа на гэтае пытанне па-рознаму, бо кожны па-свойму разумее значэнне гэтага слова. Для нашага народа родная мова – беларуская.

Вядучы 2. Яна прайшла доўгі шлях, на якім былі як часы росквіту, так і часы заняпаду. Былі нават такія перыяды, калі беларуская мова ледзь не знікла. Аднак, нягледзячы на ўсе перашкоды, наша мова вытрымала выпрабаванні і цяпер квітнее, займае сваё пачэснае месца сярод іншых моў свету. І мы вас запрашаем на другую старонку нашага альманаха “У гасцях у паэтэсы”.

Чытанне верша З.М.Кулік “Мова мая беларуская”

Мова мая беларуская!
Ты не польская, не французская,
Мова матчына і дзядулева,
Ды цябе мала чуем мы.

Дзе, калі, на якім перапутку
Адалі сваю мову ў пакуту,
Размаўлялі па-польску, па-руску,
Аднак думалі па-беларуску.

Бо мы родам з дзяцінства –
З той вёскі, дзе ці дзед наш,
Ці прадзед так проста,
Так цудоўна валодалі мовай,
Беларускай ад веку, ад крова.

Рукі маці і бацькавы вочы,
Байкі, казкі на печы да ночы.
Слова чыстае і дарагое
Не дае майму сэрцу пакоя.

Колькі б моваў у жыцці я не знала –
Ты адна мяне калыхала,
Мова бацькава і матуліна,

Маё сэрца табою затулена.

Памяць продкаў у сабе зберагаю,
Словам родным душу саграваю
І для верша другога не знаю.

Вядучы 1. І сёння ў нас у гасцях аўтар толькі што праслуханага верша Зоя Мікалаеўна Кулік. Прывітаем нашу госцю.

Вядучы 2. Добры дзень, Зоя Мікалаеўна! Мы рады вітаць Вас у нас у гасцях. Вы з'яўляецеся аўтарам кнігі “Перад табой стаю”, якая ўбачыла свет напрыканцы 2016 года, года культуры ў Рэспубліцы Беларусь.

Вядучы 1. Зоя Мікалаеўна, Ваша грамадскае жыццё даволі разнастайнае: па адукацыі педагог, былі загадчыцай дзіцячага садка, намеснікам дырэктара па сувязі з грамадскасцю ў жыллёва-камунальнай гаспадарцы Нясвіжа, экскурсаводам у Нясвіжскім замку. А як вы сталі паэтам, празаікам? (*Інтэрв’ю з З.М.Кулік асобным файлам падаецца на дыску*)

Вядучы 2. Як Вашы блізкія ставяцца да Вашай творчасці, да паэтычнай жыцця?

Вядучы 1. Зоя Мікалаеўна, што для Вас з’яўляецца крыніцай натхнення? Як праходзіць працэс узнікнення новага твора?

Вядучы 2. Перажыванні ўплываюць на творчасць?

Вядучы 1. Наколькі моцна на вас ўплывае навакольная рэчаіснасць?

Вядучы 2. Які верш для Вас з’яўляецца самым любімым, знакавым? Чаму?

Вядучы 1. Цікава, ці ёсць такія словы, вобразы, рыфмы, якія ніколі не прыжывуцца ў Вашай творчасці?

Вядучы 2. Ці можна навучыцца пісаць вершы? Ці існуе якая-небудзь адмысловая тэхніка?

Вядучы 1. Чаму аддаеце перавагу – прозе ці паэзіі?

Вядучы 2. Хто з’яўляецца Вашым любімым паэтам?

Вядучы 1. Кажуць, што творчасць адкрывае любыя дзверы, нават да сэрца. Ці згодныя Вы з гэтым сцвярджэннем?

Вядучы 2. Што б Вы хацелі пажадаць нашым чытачам?

Вядучы 1. Вялікі дзякуй за цікавую размову. Прыміце гэтыя кветкі ў знак удзячнасці за Вашу творчасць. І пытанне ад пераможцы конкурсу “Медыязбука”

Пераможца задае сваё пытанне

Вядучы 2. “Кожны народ павінен аберагаць сваю мову больш, чым граніцы, бо мова – галоўная яго абарона, куды больш моцная, чым усе яго цытадэлі,” – пісаў ірландскі вучоны Дэві.

Вядучы 1. Толькі родная мова натхняе нас на высакародныя ўчынкi, будзіць у сэрцах патаемную памяць і ў цяжкія хвіліны штурхае на самаахвярнасць. У родным слове для народа заключаецца ўсё: гісторыя мінулага, патаемнасць будучага, дзень учарашні, сённяшні і заўтраўшні.

Прагляд відэароліка “Беларусь” (мультымедычны дадатак)

Вядучы 2. І зараз мы трапляем на трэцюю старонку “Для дапытлівых мовазнаўцаў”. Вашай увазе прапануюцца пытанні пра беларускую мову, гісторыю і культуру. Пераможцу чакае прыз.

Пытанні:

1. Перадача зместу вуснага выказвання або пісьмовага тэксту сродкамі іншай мовы. (*Пераклад*)

2. Колькі галосных гукаў у беларускай мове? (6)

3. Згодна з легендай, калі Бог стварыў зямлю, ён увесь лішні матэрыял кінуў у кутку зямлі. Цяпер там ёсць усё: і лясы, і пустыні. Назавіце нашага земляка, які праславіў гэты куток зямлі? (*Ігнат Дамейка, Чылі*)

4. Чалавек, які ведае шмат моў. (*Паліглот*)

5. Усевалад Ігнатоўскі назваў яго “госцем з высокага неба”. Ён чалавек вялікай эрудыцыі, добра валодаў не толькі многімі мовамі свету, але і касмічным зрокам. Адзін з рамансаў паэта цесна звязаны з небам, адтуль яго насельніцтва сочыць за закаханымі на Зямлі, выступае сімвалам кахання. Мы не просім назваць зорку, што ўзышла. Назавіце аўтара. (*Максім Багдановіч*)

6. Выкліканы пэўнымі прычынамі перапынак у гучанні. (*Паўза*)

7. Пра каго вядзецца гутарка ў перыфразе “даўганогі гаспадар нізін”? (*Бусел*)

8. Які алфавіт складаецца з шасці літар? (*Азбука*)

9. Ад назоўніка мужчынскага роду “індзеец” утварыце назву асобы жаночага роду. (*Індыянка*)

10. У якім горадзе ўстаноўлены помнік “Ў”? (*Полацк*)

11. Хто стварыў самую першую граматыку на царкоўнаславянскай і беларускай мовах? (*Лаўрэнцій Зізаній*)

12. Маляр ці муляр будзе дом? (*Муляр*)

13. Назавіце аўтара слоў:

У любімай мове, роднай, наскай,

Ах, якія словы: “Калі ласка!..” (*Пятрусь Броўка*)

14. Назавіце аўтара слоў:

Не проста ў словы я гуляю –

На мове роднай размаўляю... (*Мікола Мятліцкі*)

Вызначаецца пераможца і ўзнагароджваецца памятным прызам

Вядучы 1. Толькі яно, роднае слова, здольнае лекаваць душу чалавека, гуртаваць людскія плямены. Можна, таму ў словах бохан хлеба і роднае слова – аднолькавая колькасць літар. Бо без аднаго і другога чалавек ніколі не выжыве...

Вядучы 2. Дазвольце перагарнуць апошнюю старонку літаратурнага альманаха і закончыць нашу сустрэчу вершам-заклікам:

На беларускай давай размаўляць!

Думай пра тое, што блізка.

Так, як злятаюць расінкі з галля,

І цёпла, і шчыра, і нізка...

Па-беларуску заўжды працаваць

І сумнявацца не варта,

Верыць у светлае і сустракаць
Наша шчаслівае заўтра!

Вядучыя: Да новых сустрэч!

Інтэлектуальная гульня “Гукі роднай мовы”

*Бука Марына Валянцінаўна, настаўнік
беларускай мовы і літаратуры ДУА “Астроўскі
навучальна-педагагічны комплекс дзіцячы сад –
сярэдня школа Нясвіжскага раёна”*

Мэта: праз выкарыстанне гульнявой формы падтрымліваць у вучняў цікавасць да беларускай мовы і літаратуры, спрыяць развіццю іх інтэлектуальных здольнасцей, камунікатыўнай і эстэтычнай культуры, выхаванню ў вучняў пачуцця павагі да гістарычнага і этнічнага мінулага нашага народа, спрыяць абуджэнню патрыятычных пачуццяў.

Форма правядзення: інтэлектуальная гульня “Пяць зорак”

Абсталяванне: зоркі, старкі, поле для гульні, прызы камандам

Ход гульні

Настаўнік. Кожны чалавек павінен паважаць сваю мову, любіць, шанавать, а таксама ведаць. Мова даецца нам у спадчыну, і мы павінны яе зберагчы і перадаць будучым пакаленням. Штогод 21 лютага адзначаецца Міжнародны дзень роднай мовы. З гэтай нагоды ўся сумленая грамадскасць свету звяртаецца да праблем роднай мовы. Таму і мы сёння зробім своеасаблівае падарожжа ў сваю мову.

Правілы гульні:

Удзельнічаюць дзве каманды, перамагае тая, якая першая атрымае пяць зорак. Як і ў гульні “Марскі бой”, называецца нумар квадрата, напрыклад, Г5.

На гульнівым полі змешчаны квадраты, на якіх адзначана колькасць балаў за кожнае заданне, а таксама чорная дзірка, астэроід, месяц.

Калі ўдзельнік трапляе на клетку з пэўным балам, то агучваецца пытанне, на якое трэба адказаць. Балы залічваюцца толькі тады, калі даецца правільны адказ на пытанне.

Калі ігрок трапляе на чорную дзірку, то ўсе балы, апрача зорак, памяншаюцца ў два разы.

Калі трапляецца астэроід, то дабаўляюцца два балы. Гульня працягваецца далей.

Калі трапляецца месяц, то каманда называе любы квадрат. Калі не адкажа на пытанне, то гэтая колькасць балаў адразу залічваецца другой камандзе без адказу на пытанне.

Каманды адказваюць па чарзе. Калі каманда не ведае адказу, то другая каманда можа адказаць на пытанне і атрымаць балы. Адзін бал адпавядае аднаму старку. За набраныя 12 старкаў можна купіць зорку. Перамагае тая каманда, якая першая набудзе 5 зорак.

На полі змяшчаецца 5 месяцаў ,

6 астероїдаў

6 чорных дзірак

Пытанніў на 1 бал – 6, на 2 балы – 9, на 3 балы – 12, на 4 балы – 8, на 5 балаў – 9, на 6 балаў – 8, на 7 балаў – 3, на 8 балаў – 2, на 9 балаў – 2, на 10 балаў – 4.

Поле спачатку пустое, па ходу гульні яно будзе паступова закрывацца так, як у гульні “Марскі бой”.

Поле гульні

(Адкрыты выгляд, але пры гульні поле мае закрыты выгляд, і па меры назвы квадратаў паступова яно адкрываецца).

	А	Б	В	Г	Д	Е	Ж	І
1			3	2	5	6		6
2	1	5	6		3	2	10	5
3		7	6	1		3		9
4	5	9		5	3	7	2	10
5		2	6	10		1	4	5
6	5	4	4	3	8	5	7	6
7	10	1	2	4	4		5	6
8		6	8		2	3	1	4
9	3	2	3	4		2		3
10	3		4	1	3	3		2

Пытанні для гульні:

Пытанні на 1 бал.

1. Што такое фартух?
2. Якія галосныя літары абазначаюць два гукі? (е, ё, ю, я, і)

3. Што абазначае слова дыван?
4. Закончыце прыказку: чалавек без працы, як птушка без ... (без крылаў) .
5. Якія гукі абазначаюцца дзвюма літарамі? (дз, дж)
6. Вызначце колькасць гукаў у слове “цъмянае” (7)

Пытанні на 2 балы

1. Якую частку слова знойдзеш у зямлі? (корань)
2. Запішыце гукавы склад слова “дождж”.
3. Назавіце літары беларускай мовы, якія абазначаюць галосныя гукі.
4. Загадка. Што нас корміць, а есці не просіць (зямля)
5. Назавіце ўсе службовыя часціны мовы (часціца, злучнік, прыназоўнік).
6. Што такое зваротак?
7. Назавіце адным словам – найлепшы вынік, дасягнуты ў спорце (рэкорд).
8. Назавіце фразеалагізмы са словам рука (склаўшы рукі, рука руку мае, падаць рукой і інш.)

Пытанні на 3 балы

1. Пастаўце націск у словах – спіна, Уладзімір, таварышы, адзінаццаць.
2. Вызначце, якім членам сказа з’яўляецца слова *месяц* у сказе: Люты – апошні месяц зімы (выказнік).
3. Назавіце адным словам таго, хто слухае перадачы радыёвяшчання (радыёслухач).
4. Назавіце прафесію бацькі Я.Коласа (ляснік).
5. Выберыце правільны варыянт напісання слова: “бульён”, буллён, булён (булён).
6. Чым заканчваецца зіма і лета? (літарай а)
7. Што такое легенда? (фальклорнае фантастычнае апавяданне)
8. Што вы чуеце ў пачатку ўрока? (званок)
9. Які ваўчок ніколі не вые? (дзіцячы)
10. Што стаіць паміж мною і вамі? (і)
11. Што такое батлейка? (вандроўны лялечны тэатр)
12. Што такое эпітэт? (мастацкае азначэнне)

Пытанні на 4 балы

1. Прадоўжыць прыказку – кожны кулік ... (сваё балота хваліць).
2. Назавіце пачатак прыказкі, калі канцоўка яе – дома лепей (у гасцях добра).
3. Якія словы маюцца на ўвазе?
 З “б” на муку я тваю,
 З “м” – я футры папсую,
 З “т” – дамы я накрываю,
 З “с” – у страве я бываю (боль, моль, толь, соль).
4. Хто з беларускіх паэтаў вучыўся ў Нясвіжскай настаўніцкай семінарыі? (Я.Колас)
5. Адгадайце загадку: не куст, а з лісточкамі, не кашуля, а пашыта (кніга).
6. Якімі часцінамі мовы могуць быць у сказе словы: *марожанае, знаёмы, маладыя?* (назоўнік, прыметнік)
7. Што гэта такое: ёсць у азёрах, у рэках, а ў акіянах няма? (літара р)

8. Калі паміж дзейнікам і выказнікам ставіцца працяжнік? (калі дзейнік і выказнік выражаны назоўнікамі ў назоўным склоне).

Пытанні на 5 балаў

1. У якіх словах *навасёлы, новабудоўля, навастрыць, наблытаў* на з'яўляецца прыстаўкай ?

2. Перакладзіце на беларускую мову слова “ежевика” (*ажыны*).

3. Растворыце правапіс у ці ў у слове *кло..н* (у запазычаных словах ў нескладовае пішацца не пад націскам).

4. Якое слова лішняе? Школа, шкельца, зашкліць, шклянны, шкло.

5. Пра які раздзел мовазнаўства ідзе гаворка?

Я вельмі важная навука,
Бо вывучаю я змяненні гука,
І як патрэбна словы вымаўляць,
Заўсёды рада вам паведамляць (*арфаэпія*).

6. Пра які раздзел мовазнаўства ідзе гаворка?

...заўжды гатова
Аж з цэлым светам гаварыць,
Раскрыць вам таямніцы слова,
Усе скарбы мовы падарыць (*лексіка*).

7. Псеўданім якога беларускага паэта пераклікаецца з назвай баявой машыны на гусеніцах? (*М.Танк*)

8. Замяніце выраз адным дзеясловам.

Знаходзіцца ў неспакойным стане (*непакойцца*).
Зрабіць няправільна (*памыліцца*).
Выказаць цікаўнасць (*зацікавіцца*).
Напружана слухаць нешта слаба чутнае (*прыслухоўвацца*).

9. Назавіце чатыры творы В.Быкава (“*Знак бяды*”, “*Жураўліны крык*”, “*Альпійская балада*”, “*Сотнікаў*” і інш.)

Пытанні на 6 балаў

1. Скажыце адным словам: *Спрэчка* на якім-небудзь пытанні (*дэбаты, дыскусія*)

2. Чаму ў словах *фрау, шоу* на канцы трэба пісаць у?

3. Чаму словы *сена, вена* можна таксама пісаць з вялікай літары?

4. Якую сельскагаспадарчую прыладу працы можна знайсці на галаве? (*каса*)

5. Колькі імён змяшчае слова *Галіна*? (*4, Галіна, Аліна, Ліна, Іна*)

6. З чаго пачынаецца і чым заканчваецца *Нёман*? (*н*)

7. Як назваць чалавека, які ведае шмат моў? (*паліглот*)

8. Які касяк не лятае ? (*дзвярны*)

Пытанні на 7 балаў

1. Аднавіце словы, у якіх згубіліся першыя склады .. *-нок, -рох, -рока, -зета* (*вянок, гарох, сарока, газета*)

2. Назавіце поўныя імёны ад *Ядзя* (*Ядвіся*), *Уладзя* (*Уладзіслаў*), *Прося* (*Праскоўя*)

3. Які часопіс знойдзеш пасля дажджу? (“Вясёлка”)

Пытанні на 8 балаў

1. Які гасцінец нельга прывезці ў падарунак? (дарогу або шлях)
2. Перакладзіце на беларускую мову “беседка, клюква” (альтанка, журавіны)

Пытанні на 9 балаў

1. Што абазначае *стэйк*? (кавалак мяса або рыбы для смажання)
2. Назавіце жанры вуснай народнай творчасці (казка, легенда, паданне, загадка, прыказка, прымаўка, замова, павер’е, песня)

Пытанні на 10 балаў

1. Устаўце ў вершаванай страфе Я.Купалы прапушчаныя словы
Ад прадзедаў _____ вякоў (спакон)
Мне засталася _____. (спадчына)
Паміж сваіх і _____ (чужакоў)
Яна мне _____ матчынай. (ласкай)
2. Назавіце словы, што схаваліся за літарамі
ДЛЯЯЗЙЦЕКАЛ (лайка, дзяцел)
3. Назавіце словы, што схаваліся за літарамі
ПАПАРЕНЬЭЧККАІ (парэчкі, апенькі)
4. Назавіце словы, што схаваліся за літарамі
ГКАРВАЗАДІСЬКЗІ (гваздзікі, карась)

Настаўнік. На гэтым наша інтэлектуальная гульня заканчваецца. Я думаю, вы сёння паказалі разнастайныя веды, далучыліся яшчэ раз да сваёй роднай мовы, штосьці ўспомнілі і аб нечым новым даведаліся.

“Не забывайце сваёй мовы, каб не ўмёрлі”, – так гаварыў яшчэ ў 19 стагоддзі беларускі паэт Ф.Багушэвіч.

Падвядзенне вынікаў гульні і ўзнагароджванне пераможцаў.